

Štefanides, Jiří

Výzkum dějin divadla - v Česku nechtěné dítě?

Theatralia. 2011, vol. 14, iss. 2, pp. 222-224

ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115928>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

součást života. Divadlo není svatostánek, ale místo setkávání a sdílení příběhů. Co na tom, že jsem podobný příběh už slyšel. Alespoň vím, že je tu dobrý vypravěč a že jeho další příběh bude třeba zajímavější. A především vím, že režisér a herci jsou připraveni tento příběh podat s co největším nasazením. A to není málo a není to v našich končinách samozřejmé.

Jiří Štefanides / Výzkum dějin divadla – v Česku nechtěné dítě?

Vypadá to jako několik samostatných epizodních příběhů.

Na počátku všeho stálo vyhoštění Kabinetu pro studium českého divadla z tehdejší Akademie věd ČR (1993), ačkoliv pracoviště mělo za sebou zásadní rozsáhlá díla, formulující na dlouhou dobu základní výklad dějin českého divadla. Krok se však jevil jako nutný – byl součástí reorganizace AV ČR. Teatrologická obec se ani nestačila bránit.

Zeštíhlený Kabinet se stal součástí Divadelního ústavu, který se od své-

ho založení (1959) věnoval mj. dokumentaci současného divadla – z tohoto hlediska to bylo asi logické rozhodnutí. Jenže jeho zřizovatel, Ministerstvo kultury ČR, nabyl časem pochybnosti o smysluplnosti ústavu a schylovalo se k další reorganizaci. Jeho tehdejší ředitel Ondřej Černý formuloval zdánlivě záchrannou, ale v zásadě zlověstnou ideu: je třeba rozvíjet Divadelní ústav „jako odbornou servisní organizaci státní správy“, tedy Ministerstva kultury. V roce 2007 se idea začala naplňovat: zřízení nového malého oddělení vedlo k transformaci ústavu na instituci s podivným a u mezinárodní veřejnosti sotva srozumitelným názvem, Institut umění – Divadelní ústav. To si uvědomuje i nynější ředitelka Pavla Petrová, a navrhuje řešení: ponecháme jen první část názvu, tedy Institut umění, a Divadelní ústav zůstane zachován jako jedno z jeho pracovišť a pod původním názvem. Nesměřuje tento krok k pozvolnému zániku, nebo alespoň k minorizaci významu Divadelního ústavu, s jeho nejen více než padesátiletou tradicí, ale i s výbornou mezinárodní pověstí? My starší, co už jsme něco zažili, víme, k čemu a s jakým výsledkem podobné reorganizace vedou. Můžeme předpokládat, že se brzy zjistí, že základní výzkum dějin divadla sotva slouží jako „servis“ Ministerstvu kultury. To ale přece nynější Institut umění – Divadelní ústav financuje, že ano, a má tedy svaté právo se rozhodovat... Pokud ovšem půjde ministerstvo touto cestou, bude to

spíše než projev kulturní odpovědnosti chování vítěze na dobytém nepřátelském území.

Jiný příběh. Kabinet pro studium českého divadla je malé pracoviště základního výzkumu s několika úvazky, zároveň je však nejvýkonnějším specializovaným teatrologickým pracovištěm u nás s bohatou dokumentací a v neposlední řadě s pevným metodologickým zázemím. Je ale také výkonné jako koordinační centrum pro externí spolupráci v rámci celého oboru v ČR s prvotřídními výsledky, a to i v mezinárodním srovnání. Mohou snad existovat ještě přesvědčivější výsledky vědecké práce, nežli jsou za poslední dekádu vydané čtyři svazky České divadelní encyklopedie, z nichž jeden je připraven pro vydání v němčině, a další svazky, na nichž se podílejí opět desítky autorů, jsou rozpracovány (o jiných odborných publikacích ani nemluvě)? Ale pozor, mezitím došlo ke změnám v hodnocení a financování vědy v ČR, které prosadila vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace. V důsledku toho Kabinet ztratil grantovou podporu nutnou pro tak rozsáhlý a dlouhodobý projekt. Nutnost šetření pak přivádí vedení Institutu umění – Divadelního ústavu k celkem logickým úvahám o dalším omezení úvazků v Kabinetu („nemá práci“). To by ovšem mělo fatální následky pro celou českou divadelní historiografii (jako by nestačilo uzavření divadelního oddělení Národního muzea před badateli na dlouhá léta!). Snižování úvazků v Kabinetu

se může jevit jako právo „firmy“ – v tomto případě to ale znamená další restrikcii už tak omezeného institucionálního zázemí oboru. S tím souvisejí přetrvávající problémy s řádným uznáním Institutu umění – Divadelního ústavu jako výzkumné organizace, aby tak mohl získat institucionální podporu základního výzkumu. Proč taky ale podporovat výzkum v servisní organizaci Ministerstva kultury? Teatrologická obec se začíná vzpírat.

To je snad jediné pozitivní zjištění při pohledu na toto truchlivé dění. Zvolna se řetězící sled neblahých kroků ohrožujících institucionální zakotvení české teatrologie vygeneroval nový jev: odborná komunita zvyšuje a zrychluje kolektivní aktivity. V posledních dvou třech letech se uskutečnil nebývalý počet seminářů a setkání s cíli metodologickými, bilančujícími, mobilizujícími. Připomenu některé. 10. 10. 2008 se v Uměleckém centru Univerzity Palackého v Olomouci konala konference Paměť divadla, nastolující mj. problém neexistence Českého divadelního muzea. Na konci srpna 2009 proběhlo třídní setkání nazvané Dny České divadelní encyklopedie pořádané Kabinetem. 27. 10. 2009 se v Moravském zemském muzeu v Brně uskutečnil mezinárodní seminář k u nás bolestně problematické zanedbávaných divadelních pracovišť muzeí. 10. 3. 2011 jsme se skoro všichni z oboru (po mnoha letech!) sešli na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a zde bylo nastoleno ono hlavní pal-

čivé téma současnosti: teatrologický výzkum a jeho naplňování v Institutu umění – Divadelním ústavu. A naposledy se 25. 5. 2011 v Divadelním ústavu konal pracovní seminář věnovaný metodologii zpracování dějin českého divadla 20. století. Viditelné zintenzivnění odborných diskusí, kterým se otvírá i „nová“ Divadelní revue, dále zapojení některých pracovníků z českých muzeí, angažmá vysokoškolských pracovišť z Prahy, Brna a Olomouce, a to nejen divadelněvědných, ale i DAMU a JAMU, znatelné omlazení odborné komunity a zejména sílící koordinační úsilí a rostoucí autorita Teatrologické společnosti, na jejíž půdě byla řada otázek poprvé nastolena, to jsou zdroje mírného optimismu.

Řešení situace však ještě není ani na obzoru. Řádná a trvalá institucionalizace a financování výzkumu dějin divadla v Česku se nadále podobá trudnému osudu bezprizorného dítěte, ani průběh diskuse při setkání na FF UK nevěstil dle mínění pisatele těchto řádků mnoho dobrého. Je nynější krize na dlouhá léta labutí písní rozvoje české divadelní historiografie, anebo se právě z ní zrodí řešení, které bude o to zásadnější a velkorysejší, oč hlubší nynější krize je?

To ovšem dnes ještě nepoznáme.

Teatrologický výzkum a jeho naplňování v Institutu umění – Divadelním ústavu. 10. 3. 2011, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

Tajana Lazorčáková / Ještě k problematice divadelního výzkumu: souhrn fakt a událostí a co dál?

Předchozí text je jednou z reakcí na prohlubující se krizi české teatrologie, na jejíž gradaci v posledním roce se podílely konkrétní události – jejich negativním důsledkem je odhalení nekonceptního přístupu zástupců státních orgánů k problematice výzkumu dějin divadla na našem území, pozitivním je pak narůstající aktivita teatrologické veřejnosti i společná snaha jednotlivých pracovišť „bojovat“ za zachování institucionálního prostoru a adekvátních podmínek (srovnatelných např. s literární vědou) pro výzkum dějin divadla a jeho prezentaci.

Zkusme stručně shrnout fakta: začátkem roku 2010 Institut umění – Divadelní ústav (IDU) získal za intenzivní podpory Teatrologické společnosti (TS) a kateder divadelní vědy v Praze, Brně a Olomouci statut výzkumné organizace na další období, současně však jeho vedení nenávratně zrušilo specializované knihkupectví Prospero, což vedlo k aktivní odezvě tea-